

Második díjazott

MAGYARY ZOLTÁN

Közigazgatási és tudománypolitikai munkássága

MAGYAR ÖRÖKSÉG

„Kegyelmes Uram! E hónap elejétől itt vagyok Oxfordban. Előtte két napig Cambridge-ben voltam, ahol Szentgyörgyi Albert kalauzolt, és azelőtt néhány napig Londonban. Nemcsak nagyon kellemesen érzem magam ebben az "úri" országban, hanem tudománypolitikai szempontból is várakozásomon felül tanulságos Anglia. Az angol mindenben önálló és empirikus, s így a tudománypolitikában is. Nem azt nézi, hogy a kontinens és Amerika milyen egyetemeket és kutatóintézeteket csinál, hanem azt, hogy másutt is van magas színvonalú egyetemi oktatás és tudományos kutatás, arra neki is szüksége van, tehát megcsinálja a saját feje és módja szerint a régi történelmi alapokon, de jól és modernül.”

„Az intézetek egyszerűek, de jól felszereltek. Egy-egy kutatónak nem kell más, mint egy cella, ahol a kísérleteit végzi, és boldog és szárnyal a munkájában, mert tudja, hogy bármire van szüksége, az intézet valamelyik szobájában megtalálja, akár felszerelésről, akár egy rokon kutatást végző másik szakember kritikájáról van szó. És ott van az igazgató, aki sokszor világhírű tudós. Minden intézetben van tea-room, ahol az angolok számára elengedhetetlen teára mind összegyűlnek, és tudományos kérdéseket megbeszélhetnek.”

„Azt hiszem, Kegyelmes Uram, méltóztatol osztani azt a nézetemet, hogy a fentiek a magyar tudománypolitikának legfontosabb kérdésére vonatkoznak. Amit mindig hangsúlyozni méltóztatol, hogy az ember a legfontosabb, ha magas színvonalú, igazán versenyképes tudományos életet akarunk, és így jutunk el ennek a kérdésnek modern alapon való teljes, új rendezéséhez...., mély tisztelettel és a régi ragaszkodással igaz szolgád, Magyary Zoltán.”

Az elhangzott szakaszok a Klebelsberg Kúnó kultuszminiszterhez 1929. július 29-én, Oxfordból írt tíz oldalas levél részletei. A negyvenegy éves Magyary Zoltán ekkor már vagy tíz éve a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozott. Két évvel korábban, szerkesztésével megjelent *A magyar tudománypolitika alapvetése*. Ebben a több, mint hatszáz

oldalas műben – több fejezettel együtt – Magyary Zoltán írta az utolsó fejezetet is *A magyar tudománypolitika jövő feladatai* címmel. Ebből idézek:

„A célkitűzések fejlesztése csak az egyes szaktudományok szükségleteinek állandó figyelemmel kísérése, a tudósok és fiatal tehetségek ismerete és velük való szakadatlan érintkezés útján lehetséges. A sok rész cél ismerete útján lehet csak a fejlődés általános irányvonalát, a közös nagy célokat meglátni és konkretizálni.”

És ha ezekből a részletekből, amelyek összegyűjtésénél igyekeztünk minél nagyobb teljességre törekedni, a nagy célokat keressük, akkor két gondolat emelkedik ki: az egyik az, hogy a tudományos munka útján, amely a nemzeti élet nyilvánulásainak csak egyike, igyekszünk nemzetközi helyzetünk javítását elérni. Ez a relatív cél. A másik az, hogy az ember lelkeségéből származó ama törekvés, amely a minél szélesebb és minél alaposabb megismerés felé ellenállhatatlanul vonz, minél több emberben minél kedvezőbb feltételek mellett érvényesülhessen, és ezáltal a kultúra előbbre viteléhez minél többel járulhassunk hozzá. Ez az abszolút cél.

Magyary Zoltán érdeklődése 1930 után egyre inkább a közigazgatás felé fordult. A közigazgatás tudományos kutatásának, oktatásának és fejlesztésének elősegítésére megalapította a Magyar Közgazdaságtudományi Intézetet. 1942-ben a *Magyar közigazgatás* címmel jelent meg összefoglaló munkája.

Részletek egy másik levélből, amelyet Magyary Zoltán Héregen, 1945. március 24-én írt.

„Kedves jó Barátom! A régi világ összeomlott. Mulasztásaiért, hála Istennek nem érzem magamat felelősnek. Nagyon mély változás lép a helyébe, amelyet megértettünk és felelősséggel együtt készültünk a nagy feladatra, hogy szerencsétlen országunk az új világba annak helyes felismerésével illeszkedjék bele.”

Majd így folytatja:

„A tegnapi napon a lelki megpróbáltatásnak olyan mélypontjára jutottunk, amely elzárja az átjutás útját és elveszi a jövőbeli eredményes közreműködés reményét.”

Az egész ország, de különösen a magyar tudományos élet és közigazgatás nagy vesztesége, hogy a háború utáni „új világba” nem Magyary Zoltán és a hozzá hasonlóan gondolkodó társai illesztették be hazánkat.

1945-ben bekövetkezett halála után majd ötven évet kellett várni, hogy a késői minisztériumi utód, Bakos István főosztályvezető javaslatára Magyary Zoltánról nevezzék el 1993-ban az első magyarországi posztdoktori ösztöndíjat. Bakos István így ír a névadásról:

„Magyary Zoltánt névadónak azért választottuk, mert a magyar felsőoktatás- és a tudománypolitika Trianon utáni talpra állítóját, a közigazgatás nemzetközileg elismert kiválóságát, aki - feleségével együtt - tragikus halált szenvedett, már-már feledésre ítélték. Emlékét ápolni akartuk, hiszen Kismegyeri Magyary Zoltán, aki - apjával és nemesi elődeivel szemben - sohasem volt katona, száz hadosztálynál is hatalmasabb erőt, a magyar szellemi életet és a közigazgatást igyekezett "tudományos alapon" megszervezni, tagjait megnyerni és a nemzet jobb jövője érdekében csatasorba állítani.”

A Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjat az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért kuratóriuma ítéli oda évente a pályázók közül kiválasztott fiatal kutatóknak. 1998-ban megalakult a Magyary Zoltán Ösztöndíjasok Társasága. A kuratórium kezdeményezésére, az ösztöndíj megalapításának 10 éves évfordulójának megünneplésére, 2003-ban a Társaság tagjai kötetbe gyűjtötték a több, mint száz Magyary ösztöndíjas munkásságát.

A Magyar Örökség-díj egy kiváló, sokoldalú, köztiszteletben álló, az emberben bízó, hívő honfitársunk emléke előtt tiszteleg, és személyisége megismeréséhez, célkitűzéseinek, munkásságának a folytatásához nyújt hatékony lendületet.

Dr. Réthelyi Miklós

egyetemi tanár

az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért

kuratóriumának elnöke

Életrajz

Magyary Zoltán (*1888. június 10., Tata, +1945. március 24. Héreg) köztisztviselő, tudós. Katonatiszti családban születik. A piaristáknál érettségizik. 1910: államtudományi oklevelet, 1912: jogtudományi doktorátust szerez. Köztisztviselőként dolgozik. 1917-től miniszteri tanácsos, a tudománypolitikai osztály vezetője a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban. Az 1930-tól tanszékvezető egyetemi tanár a Pázmány Péter Tudományegyetemen. A szovjet front elől 1944-ben Tatára, majd Héregre menekül feleségével. Feleségének a szovjet katonáktól elszenvedett brutális atrocitása miatt 1945. március 24-én mindketten az önkéntes halálba menekülnek.